

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ กรณีศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยสองประการ คือ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ และ 2. ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ โดยการนำเสนอในบทนี้จะแบ่งการนำเสนอออกเป็นสามประเด็น กล่าวคือ ประเด็นแรก สรุปผลการวิจัย จะเป็นการนำเสนอผลสรุปของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประเด็นที่สอง อภิปรายผล จะเป็นการนำเสนอในส่วนของประเด็นข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา และประเด็นที่มีความสอดคล้องกับผลงานทางวิชาการอื่นๆ และประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะ เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะโดยแบ่งออกเป็นสามส่วน คือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

สรุปการศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการตามกระบวนการมีส่วนร่วมทั้งสี่กระบวนการ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรภาคประชาสังคมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลและพัฒนา ซึ่งมีรายละเอียดระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการวางแผน/ตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.26$) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.48$) การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.46$) และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลและพัฒนาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.25$) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ยังมีปัญหาอุปสรรคอีกหลายประการ ประกอบด้วย 1) การขาดการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ จากภาครัฐ 2) การขาดความรู้ความเข้าใจหลักการและแนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ 3) การนำแนวทางการบริหารไปปฏิบัติของภาครัฐ 4) ภาครัฐ

ไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม 5) ขาดกฎหมายรองรับบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมที่ชัดเจน และ 6) ทักษะคติเชิงลบขององค์กรภาคประชาสังคมต่อภาครัฐ

2. การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัด

สรุปแนวทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการที่ได้จากการศึกษาควรเริ่มต้นจาก 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในส่วนของการเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วม โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจคำว่า “การมีส่วนร่วม” รวมถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์กรภาคประชาสังคมให้มีความชัดเจน 2) การสร้างความเป็นรูปธรรมในการผลักดันนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม 3) การผลักดันพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินการต่างๆ 4) การแก้ไข/เพิ่มสัดส่วนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานจังหวัด โดยคำนึงถึง ระยะเวลา, เพศ, วัย, พื้นที่ และอาชีพ 5) การขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น 6) การเปลี่ยนแปลงกรอบโครงสร้างนโยบายของประเทศควรเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น และ 7) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมกับเครือข่าย/กลุ่มองค์กรอื่น ประกอบด้วย นักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคธุรกิจเอกชนควรเริ่มต้นจาก 1) การสร้างจิตสำนึก ความร่วมมือ และเป้าหมายร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กร 2) การจัดเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง 3) การสร้างกระบวนการทำงานในพื้นที่ 4) การจัดทำระบบฐานข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก” ได้ประเด็นข้อค้นพบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ แนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการเป็นแนวทางการบริหารงานของภาครัฐที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สอดคล้องกับ ประสงค์ เต็มชวาลา และสารศิริ อาจคงหาญ (2548) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายของรัฐบาล ตามรัฐธรรมนูญ กรณีศึกษา การบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (CEO) พบว่า ประชาชนเห็นด้วยกับแนวคิดการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ โดยเห็นว่าเป็นนโยบายที่จะกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น และเป็นนโยบายที่จะให้ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีส่วนร่วมเป็นภาคีในอันที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาแบบยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามแนวทางการบริหารงานจังหวัด

แบบบูรณาการยังพบปัญหาในส่วนของ การนำไปปฏิบัติ โดยเฉพาะในส่วนของสัดส่วนขององค์กรภาคประชาสังคมที่มีจำนวนน้อยในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานของจังหวัดส่งผลให้การนำเสนอความคิดเห็นยังไม่มีน้ำหนักพอที่ภาครัฐจะรับฟังและนำไปปฏิบัติ จากสาเหตุดังกล่าวทำให้การดำเนินกิจกรรมบางกิจกรรมหรือโครงการบางโครงการของภาครัฐไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง หากพิจารณาถึงกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมยังขาดการมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งปัญหาอุปสรรคขององค์กรภาคประชาสังคมมีอยู่ด้วยกันหกประการ ประกอบด้วย

1.1 ขาดการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆจากภาครัฐ กล่าวคือ องค์กรภาคประชาสังคมต้องการให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนการทำงาน โดยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการภาคประชาสังคมในพื้นที่ และการส่งเสริมในด้านต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรภาคประชาสังคมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นอย่างแท้จริง โดยประเด็นปัญหาการขาดการสนับสนุนการดำเนินงานจากภาครัฐ มีงานวิจัยที่สนับสนุนถึงสาเหตุของการที่ภาครัฐไม่สนับสนุนดังที่ สมเกียรติ พิทักษ์กมลพร (2551) ได้ศึกษาวิจัยชีวิตสาธารณะสร้างพลังพลเมืองท้องถิ่น ในส่วนของบทเรียนรู้ในการสร้างสรรค์พื้นที่สาธารณะ พบว่า การที่ภาครัฐไม่สนับสนุนการดำเนินงานภาคประชาสังคม เนื่องจากโดยวิถีวิถีแล้วภาครัฐและการเมืองท้องถิ่นไม่เอื้อให้พลเมืองเข้มแข็ง ดังนั้นการทำงานที่มุ่งไปสร้างความเป็นพลเมืองจึงไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควร

1.2 ขาดความรู้ความเข้าใจหลักการและแนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ กล่าวคือ สมาชิกองค์กรภาคประชาสังคมส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานของรัฐ อีกทั้งยังมีความคิดว่าการบริหารงานของภาครัฐเป็นเรื่องไกลตัวเข้าถึงยาก รวมถึงสมาชิกองค์กรภาคประชาสังคมเองก็ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง และยังขาดความตระหนัก ความตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ สุวัฒน์ บุญลา ที่ได้ศึกษาเรื่อง "การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทัศนะของกลุ่มประชาสังคม" พบว่า ...ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ การไม่ทราบถึงสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มคนในกลุ่มประชาสังคม นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะว่า ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เรื่อง สิทธิการมีส่วนร่วมและการเสริมรูปแบบการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอีกด้วย

1.3 ปัญหาการนำแนวทางการบริหารไปปฏิบัติของภาครัฐ กล่าวคือ การนำแนวทางการบริหารไปปฏิบัติของภาครัฐยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการนำไปปฏิบัติ ทำให้การดำเนินงานต่างๆไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

1.4 ภาครัฐไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม กล่าวคือ การยกระดับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ สิ่งสำคัญคือ ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม แต่ในทางปฏิบัติภาครัฐไม่ค่อยให้ความสนใจและไม่ค่อยยอมรับความคิดเห็นขององค์กรภาคประชาสังคมมากเท่าใดนัก โดยมีการศึกษาที่สามารถสนับสนุนข้อค้นพบในประเด็นที่ว่า ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมได้แก่ การศึกษาของ ปิติพงศ์ เต็มเจริญ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขความขัดแย้งโดยใช้กระบวนการประชาสังคม พบว่า การดำเนินโครงการของภาครัฐให้ประสบความสำเร็จและไม่มีความขัดแย้ง ควรดำเนินการบนพื้นฐานของกระบวนการประชาสังคมตั้งแต่เริ่มโครงการ

1.5 ขาดกฎหมายรองรับบทบาท หน้าที่การมีส่วนร่วมที่ชัดเจน กล่าวคือ การเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ของภาครัฐส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะที่ว่ามีกฎหมายกำหนดบทบาทไว้อย่างกว้างๆ แต่ยังไม่มีการกำหนดบทบาท หน้าที่ หรืออำนาจในการเข้าไปมีส่วนร่วมที่ชัดเจน

1.6 ทักษะคติเชิงลบขององค์กรภาคประชาสังคมต่อภาครัฐ กล่าวคือ องค์กรภาคประชาสังคมยังมีทัศนคติในแง่ลบต่อภาครัฐ โดยมองว่าการดำเนินงานต่างๆ ของภาครัฐมักมีเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งส่งผลให้การเข้าไปมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมเป็นไปได้ยาก

2. แนวทางเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม ประกอบด้วยเจ็ดแนวทาง ได้แก่

2.1 การแก้ไขสัดส่วนในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ กล่าวคือ การกำหนดสัดส่วนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ควรมีการกำหนดสัดส่วนขององค์กรภาคประชาสังคมในการเข้าไปมีส่วนร่วมให้มากขึ้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนกระบวนการสรรหาบุคคลที่เป็นตัวแทนองค์กรภาคประชาสังคมควรคำนึงถึงการสรรหาบุคคลที่เป็นตัวแทนขององค์กรภาคประชาสังคมที่แท้จริง และควรคำนึงถึง พื้นที่ เพศ วัย อาชีพ อีกทั้งควรมีการกำหนดระยะเวลาในการสรรหาบุคคลที่เข้าไปเป็นตัวแทนขององค์กรภาคประชาสังคมให้มีความเหมาะสม เพื่อให้การคัดเลือกตัวแทนในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการสอดคล้องต่อความต้องการของสมาชิกองค์กรภาคประชาสังคมส่วนใหญ่

2.2 การผลักดันพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินการต่างๆ กล่าวคือ ควรมีการกำหนดกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม โดยเฉพาะเพื่อรองรับบทบาทการมีส่วนร่วม และควรมีการกำหนดกรอบอำนาจ บทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนขององค์กรภาคประชาสังคมว่ามีบทบาทการมีส่วนร่วมได้ในระดับไหน อย่างไร เพื่อให้การดำเนินงานในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการต่างๆ มีความชอบธรรมและมีกฎหมายรองรับที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับลัดดาวัลย์ ตันตวิทยาพิทักษ์ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ขบวนการประชาสังคม กับการพัฒนาประชาธิปไตยในชุมชน พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของขบวนการประชาสังคม ได้แก่ การสนับสนุนเชิงนโยบายจากรัฐอย่างจริงจังในการเสริมสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมทางการเมือง การสร้างสรรค์ประชาธิปไตยชุมชน ด้วยการสร้างกลไกทางกฎหมายเพื่อเป็นหลักประกันการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้เป็นจริง

2.3 การสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในส่วนของ การเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วม กล่าวคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการและแนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์กรภาคประชาสังคมในการเข้าไปมีส่วนร่วม รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจ คำว่า “การมีส่วนร่วม” ให้มีความชัดเจนในแง่มุมมองขององค์กรภาคประชาสังคม โดยต้องมีความเข้าใจในคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไปพร้อมๆ กัน โดยความเข้าใจการมีส่วนร่วมในที่นี้สามารถชี้ให้เห็นว่า หากสมาชิกองค์กรภาคประชาสังคมมีความเข้าใจคำว่า “การมีส่วนร่วม” จะสามารถส่งผลให้สมาชิกองค์กรภาคประชาสังคมเกิดความตระหนักและมีความตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ บัณฑิตพร ประดิษฐ์สุวรรณ (2544) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคม พบว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาสังคม ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องประชาสังคม และจะต้องมีการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน นอกจากนี้ในประเด็นการสร้างความรู้ความเข้าใจ สมเกียรติ พิทักษ์กมลพร (2551) จากการศึกษาเรื่อง “วิจัยชีวิตสาธารณะการสร้างพลังพลเมืองท้องถิ่น” ยังพบว่า องค์ความรู้พื้นฐานในด้านการจัดตั้งองค์กร และการบริหารองค์กรอย่างเป็นทางการแบบมืออาชีพเป็นประเด็นสำคัญที่ควรต้องยึดถือเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาชน และขบวนการประชาสังคมในระยะต่อไป

2.4 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการกำหนดนโยบายให้เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น กล่าวคือ การกำหนดนโยบายของภาครัฐมักจะมีมาจากระดับบน ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ภาครัฐยังไม่ค่อยยอมรับฟังความคิดเห็น ดังนั้นหากเปลี่ยนกรอบการกำหนด

นโยบายจากระดับล่างสู่บนก็จะส่งผลให้ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับภาคประชาสังคมในการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาสังคมอีกทางหนึ่ง

2.5 การขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญในการกระจายอำนาจการตัดสินใจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยหันมาให้ความสนใจกับกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ ซึ่งตัวแทนที่เข้าไปมีส่วนร่วมควรมาจากคนในพื้นที่ที่รับทราบรับรู้ถึงปัญหาอย่างแท้จริงของพื้นที่นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์ยุทธ สีฟ้า (2547) ได้ศึกษาเรื่อง “ประชาสังคมท้องถิ่น” พบว่า ผลลัพธ์ของการรวมกลุ่มแก้ไขปัญหา คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้ปัญหา เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการรวมกลุ่มองค์กรประชาชนที่มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการจัดการแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีส่วนร่วมจากประชาชนที่แท้จริง ทั้งนี้ต้องได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

2.6 สร้างความเป็นรูปธรรมในการผลักดันนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วม กล่าวคือ แนวทางนี้จะนำไปในลักษณะที่องค์กรภาคประชาสังคมต้องร่วมมือกันสร้างความเป็นรูปธรรมในการขับเคลื่อนให้มีการจัดทำนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาที่แท้จริง

2.7 การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมกับเครือข่าย/กลุ่มองค์กรอื่น ประกอบด้วยสี่แนวทาง ได้แก่

2.7.1 การสร้างจิตสำนึก ความร่วมมือ และเป้าหมายร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กร กล่าวคือ องค์กรภาคประชาสังคมจะต้องพยายามในการสร้างจิตสำนึก และเป้าหมายร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการขับเคลื่อนการดำเนินการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการขับเคลื่อนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ หากกลุ่มองค์กรมีจิตสำนึกและแนวทางร่วมกันก็จะส่งผลให้เกิดพลังในการเข้าไปมีส่วนร่วมรวมถึงการมีอำนาจในการต่อรองกับภาครัฐอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ บงกชสุทัศน์ ณ อยุธยา (2552) ได้เสนอว่า หัวใจของการเกิดประชาสังคมก็คือ การสร้างจิตสำนึกคุณธรรมของพลเมือง เพราะพลเมืองคือ ราษฎรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง เช่น ช่วยตรวจสอดปรองใช้อำนาจของผู้ปกครอง การออกเสียงประชามติ การทำประชาพิจารณ์ ฯลฯ

2.7.2 การจัดเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ การประสานการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เจตนารมณ์ของกลุ่มองค์กรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยอาศัยเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันหาแนวทางการดำเนินการต่อไปในอนาคต ดังที่ ณัฐพงษ์ คันธรส (2549) จากการศึกษาเรื่อง กระบวนการประชาสังคมในเขตเทศบาลตำบลฟ้าฮ่าม

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า การระดมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ให้มีความรู้สึกเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะทำให้กระบวนการประชาสังคมประสบผลสำเร็จในการ ดำเนินกิจกรรมประชาสังคม

2.7.3 การสร้างกระบวนการทำงานในพื้นที่ กล่าวคือ การประสานการทำงาน ร่วมกับกลุ่มองค์กรอื่นควรเริ่มตั้งแต่ในระดับพื้นที่ ในระดับท้องถิ่น แล้วจึงขยายสู่ระดับภูมิภาค หรือ ระดับชาติ เพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงานร่วมกันที่มีพื้นฐานที่หนาแน่นจากในระดับท้องถิ่นขึ้นไปสู่ ระดับบน ซึ่งจะถือเป็นการสร้างเครือข่ายในอีกรูปแบบหนึ่ง โดยเฉพาะในท้องถิ่นการเป็นการ เชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายคนรู้จัก ทำให้ง่ายต่อการประสานการทำงาน ดังที่ Burstien, 2002 อ้างอิงใน ประภาส ปันตบแต่ง, 2552, หน้า 187 ได้เสนอว่า การที่ผู้กำหนดนโยบายจะให้ความสนใจในประเด็นใดจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขขององค์กร ทรัพยากร สื่อมวลชน และเมื่อเป็นเช่นนี้พื้นที่ สาธารณะจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล

2.7.4 การจัดทำระบบฐานข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ กล่าวคือ การจัดให้มีการ เผยแพร่วัตถุประสงค์การทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมและสร้างอัตลักษณ์ให้แก่องค์กรภาค ประชาสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานและสามารถประชาสัมพันธ์การ ดำเนินงานต่างๆ ให้ทราบอย่างทั่วถึง และยังเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารอีกทางหนึ่งด้วย

ดังนั้นบทสรุปของข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์กรภาค ประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก กล่าวคือ การมี ส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในสี่ประเด็น พบว่า สมาชิกองค์กรภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมตามกระบวนการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลและ พัฒนา เนื่องจากองค์กรภาคประชาสังคมมีปัญหาอุปสรรคในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการ บริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ กล่าวคือ 1) การขาดการสนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ จากภาครัฐ 2) การขาดความรู้ความเข้าใจหลักการและแนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบ บูรณาการ 3) การนำแนวทางการบริหารไปปฏิบัติของภาครัฐ 4) ภาครัฐไม่ให้ความสำคัญกับการมี ส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม 5) ขาดกฎหมายรองรับบทบาท หน้าที่การมีส่วนร่วมที่ชัดเจน และ 6) ทศนคติเชิงลบขององค์กรภาคประชาสังคมต่อภาครัฐ ซึ่งภาครัฐควรสร้างการยอมรับจาก องค์กรภาคประชาสังคม และการสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงานของบุคคลากรภาครัฐ นอกจากนี้ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญทั้งในเรื่องของการสร้างความเข้าใจร่วมกัน การยอมรับฟัง ความคิดเห็นขององค์กรภาคประชาสังคม เพื่อให้การดำเนินงานของภาครัฐเกิดประโยชน์สูงสุด

จากปัญหาอุปสรรคขององค์กรภาคประชาสังคมดังกล่าวแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ประกอบด้วย

- 1) การสร้างความรู้ความเข้าใจหลักการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในส่วนของ การเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วม
- 2) การสร้างความเป็นรูปธรรมในการผลักดันนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม
- 3) การผลักดันพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นเพื่อรองรับการดำเนินการต่างๆ
- 4) การแก้ไขข้อขัดข้องในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานจังหวัด
- 5) การขับเคลื่อนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้เกิดความเป็นรูปธรรม
- 6) การเปลี่ยนแปลงกรอบโครงสร้างนโยบายของประเทศควรเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น และ
- 7) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรภาคประชาสังคมกับเครือข่าย/กลุ่มองค์กรอื่นประกอบด้วย นักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคธุรกิจเอกชนควรเริ่มต้นจาก
 - 1) การสร้างจิตสำนึก ความร่วมมือ และเป้าหมายร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กร
 - 2) การจัดเวทีในการพูดคุยแลกเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง
 - 3) การสร้างกระบวนการทำงานในพื้นที่ และ
 - 4) การจัดทำระบบฐานข้อมูลเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

อย่างไรก็ตามจากข้อค้นพบที่ได้งานวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อจำกัดของการวิจัยประการหนึ่ง กล่าวคือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาในส่วนขององค์กรภาคประชาสังคม โดยข้อค้นพบที่ได้มาจากความคิดเห็นในภาพรวมขององค์กรภาคประชาสังคมที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้เท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลในด้านเดียว ยังขาดเสียงสะท้อนจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากหากมีข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้น่าจะมีประโยชน์และมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การหาแนวทางแก้ไข และพัฒนาร่วมกันน่าจะเป็นแนวทาง (ทางออก) ที่ดีที่สุดเพราะข้อมูลที่ได้จะสามารถนำไปปฏิบัติ และพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้แนวทางดังกล่าวเกิดความเป็นรูปธรรมในการสร้างการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบของศึกษาวิจัย “การมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ กรณีศึกษา จังหวัดพิษณุโลก” ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็นสามส่วน ประกอบด้วย ส่วนแรก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ส่วนที่สอง ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และส่วนที่สาม ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายผู้วิจัยมุ่งเสนอแนะให้แก่องค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะมุ่งเน้นนำเสนอให้แก่องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลักซึ่งมีอยู่ด้วยกันสี่ องค์กร ประกอบด้วย ภาครัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ จังหวัด องค์กรภาคประชาสังคม และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยรายละเอียดของข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 ภาครัฐบาล ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานภาครัฐทั้งระดับส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และในส่วนของกำหนดยุทธศาสตร์ต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการกำหนดยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อประโยชน์ส่วนรวมทั้งในระดับพื้นที่และในระดับชาตินอกจากนี้ควรสนับสนุนให้มีภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งในแต่ละพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา หรือเข้าไปมีส่วนร่วมตามกระบวนการมีส่วนร่วมตลอดทั้งกระบวนการ เพื่อให้การดำเนินงานต่างๆของภาครัฐมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ได้อีกด้วย และในอีกด้านหนึ่งภาครัฐควรผลักดันให้เกิดกฎหมาย หรือนโยบายเฉพาะที่สามารถรองรับสิทธิ หน้าที่ และบทบาทในการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคม รวมถึงการสร้างการยอมรับในตัวภาครัฐเองต่อองค์กรภาคประชาสังคม

1.2 สำนักงานพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ควรสร้างกระบวนการติดตามการนำแนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการไปปฏิบัติ เพื่อให้การนำหลักการดังกล่าวไปปฏิบัติเกิดผลที่เป็นรูปธรรมและตรงตามวัตถุประสงค์ของแนวทางที่ได้จัดทำขึ้น เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้พบว่าปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การนำแนวทางไปปฏิบัติของภาครัฐยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าใดนัก

1.3 **สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** ควรให้การสนับสนุน และเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาสังคม โดยมุ่งเน้นที่ความเข้มแข็งขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.4 **จังหวัด** ควรให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วม และการสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เพื่อผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง อาจจะเป็นไปในลักษณะการเข้าถึงองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อลดอคติในการทำงาน และร่วมกันวางแผนการดำเนินงานต่างๆอย่างสร้างสรรค์ และควรมีการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นในการวางแผนการดำเนินงานต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน

1.5 **องค์กรภาคประชาสังคม** ควรสร้างความเป็นอัตลักษณ์ และความสามัคคีในองค์กร เพื่อให้การแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ได้รับการยอมรับ และองค์กรภาคประชาสังคมจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึก ความตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วม โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน คือ เพื่อรักษาผลประโยชน์สาธารณะ และอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ การสร้างผู้นำที่ได้รับการยอมรับและสามารถเป็นตัวแทน (กระบอกเสียง) ในการเข้าไปมีส่วนร่วมที่สามารถถือได้ว่าความคิดเห็นของผู้นำดังกล่าวมาจากความคิดเห็นของสมาชิกโดยรวม

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ผู้วิจัยเห็นว่าสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการมีอยู่ด้วยกันสองประการ ประการแรก คือ การส่งเสริมทางด้านองค์ความรู้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ โดยการให้ความรู้ในส่วนของบทบาท หน้าที่ขององค์กรภาคประชาสังคม ว่าภาครัฐเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคมเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะใด และในระดับใดบ้าง เพื่อให้้องค์กรภาคประชาสังคมรับรู้ และตระหนักถึงสิทธิ และหน้าที่ตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ประการที่สอง การเชื่อมโยงการทำงานกับกลุ่มองค์กรอื่น ได้แก่ นักวิชาการ สื่อมวลชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคธุรกิจเอกชน เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะสามารถสร้างความเข้มแข็ง และพลังให้กับองค์กรภาคประชาสังคม นั่นก็คือ การเชื่อมโยงการทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วนในการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ โดยกิจกรรมดังกล่าวจะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนจากทุกภาคส่วนในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดำเนินงานต่างๆ และยังเป็นการสร้างน้ำหนักในการแสดงความคิดเห็นขององค์กรภาคประชาสังคมเพื่อให้ภาครัฐ

รับฟัง ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานหรือโครงการของภาครัฐเป็นไปตามความต้องการของภาคประชาชนอย่างแท้จริง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมุ่งเสนอแนะในส่วนของการศึกษาวิจัยที่เป็นการพัฒนาต่อยอดงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ได้แก่

การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคประชาสังคมต่อการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการในระดับกลุ่มจังหวัด (ระดับภาค)

การศึกษาการหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมร่วมกันระหว่างภาครัฐกับองค์กรภาคประชาสังคม

การศึกษาการประเมินผลการนำแนวทางการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการไปปฏิบัติในระดับจังหวัด หรือกลุ่มจังหวัด